

ਅਪੀਲੀ ਅਪਰਾਧੀ

ਡੀ. ਫੈਸ ਹਾਸੀ ਅਤੇ ਐਚ. ਆਰਖੰਨਾ

ਜਤਨ ਅਤੇ ਹੋਰ,—ਅਪੀਲੈਂਟਸ।

ਬਨਾਮ

ਰਾਜ- ਉੱਤਰਦਾਤਾ।

1963 ਦੀ ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਅਪੀਲ ਨੰ. 886।

ਸਬੂਤ ਐਕਟ (1872 ਦਾ I)- ਐੱਸ. 27— ਉਹਨਾਂ ਦੋਵਾਂ ਨੂੰ ਫਸਾਉਣ ਵਾਲੇ ਸਹਿ-ਦੋਸ਼ੀ ਵਿੱਚੋਂ

ਇੱਕ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ 1964 ਨੂੰ ਰਿਕਵਰੀ ਵੱਲ ਲੈ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਬਿਆਨ —ਕੀ ਦੂਜੇ

ਸਹਿ-ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਹੈ।

ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਸਹਿ-ਮੁਲਜ਼ਮ ਵੱਲੋਂ ਐਵੀਡੈਂਸ ਐਕਟ, 1872 ਦੀ ਧਾਰਾ 27 ਅਧੀਨ ਪੁਲਿਸ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਅਤੇ ਸਹਿ-ਮੁਲਜ਼ਮ ਨੂੰ ਫਸਾਉਣ ਲਈ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਬਿਆਨ, ਉਸ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਮੰਨਣਯੋਗ ਹੈ ਪਰ ਸਹਿ-ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਰੁੱਧ ਨਹੀਂ। ਸੈਕਸ਼ਨ 27 ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਬਿਆਨ ਨੂੰ, ਪੁਲਿਸ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ, ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਸਬੂਤ ਵਜੋਂ ਦੇਣ ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ।

ਸ਼੍ਰੀ ਐਸ.ਸੀ ਮਿੱਤਲ, ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ ਉਈਸਰ, ਮਿਤੀ 16 ਸਤੰਬਰ, 1963 ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਤੋਂ ਅਪੀਲ, ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ।

ਨਿਰਣਾ

ਖੰਨਾ, ਜੇ.—ਇਹ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਜੀਤਨ ਉਮਰ 30 ਸਾਲ ਅਤੇ ਰਾਮਜੀ ਲਾਲ ਉਮਰ 35 ਸਾਲ ਦੀ ਅਪੀਲ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਿਦਵਤਾ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ, ਹਿਸਾਰ ਨੇ ਧਾਰਾ 302 ਅਧੀਨ ਧਾਰਾ 34 ਅਤੇ ਧਾਰਾ 201 ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਹੈ। ਧਾਰਾ 34, ਭਾਰਤੀ ਦੰਡਾਵਲੀ ਦੇ ਨਾਲ, ਲਗਭਗ 8 ਜਾਂ 9 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਦੇ ਗੋਵਰਧਨ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੀ ਹੱਤਿਆ ਕਰਨ ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਲਾਸ਼ ਨੂੰ ਗਾਇਬ ਕਰਨ ਲਈ, ਅਤੇ ਸਾਬਕਾ ਗਿਣਤੀ 'ਤੇ ਉਮਰ ਕੈਦ ਅਤੇ ਇੱਕ ਮਿਆਦ ਲਈ ਸਖ਼ਤ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਗਈ ਹੈ। ਬਾਅਦ ਦੀ ਗਿਣਤੀ 'ਤੇ ਪੰਜ ਸਾਲ ਦੇ ਹਰੇਕ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਦੋ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਚੱਲਣ ਦੇ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਰਾਮਜੀ ਲਾਲ ਨੂੰ ਵੀ ਰੁਪਏ ਜੁਰਮਾਨਾ ਅਦਾ ਕਰਨ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। 1,500 ਜਾਂ ਮੂਲ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਦੋ ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਹੋਰ ਮਿਆਦ ਲਈ ਸਖ਼ਤ ਕੈਦ ਕੱਟਣੀ ਪਵੇਗੀ। ਜੁਰਮਾਨੇ ਵਿੱਚੋਂ, ਜੇਕਰ ਅਦਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ, ਤਾਂ ਰੁ. ਦਾਨਾ (ਪੀਡਬਲਯੂ) ਜਾਂ ਉਸਦੇ ਵਾਰਸਾਂ ਨੂੰ 1,000 ਅਦਾ ਕਰਨ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

8 ਫਰਵਰੀ 1963 ਨੂੰ ਦਾਨਾ ਸਵੇਰੇ ਖੇਤਾਂ ਨੂੰ ਗਿਆ। ਉਸ ਦੀ ਪਤਨੀ ਬਦਾਮੋ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰ ਗੋਵਰਧਨ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਛੋਟੇ ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਘਰ ਖੇਡਣ ਲਈ ਛੱਡ ਕੇ ਬਾਲਣ ਦੀ ਲੱਕੜ ਇਕੱਠੀ ਕਰਨ ਲਈ ਜੰਗਲ ਵੱਲ ਚਲੀ ਗਈ ਸੀ। ਦੁਪਹਿਰ 12 ਜਾਂ 1 ਵਜੇ ਦੇ ਕਰੀਬ ਜਦੋਂ ਗੋਵਰਧਨ ਮ੍ਰਿਤਕ ਕਾਮੀ ਸਮੇਤ ਹੋਰ ਬੱਚਿਆਂ ਨਾਲ ਖੇਡ ਰਿਹਾ ਸੀ। (ਪੀ.ਡਬਲਿਊ. 8) ਜੀਤਨ ਦੇ ਘਰ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਵਾਲੇ ਚੌਕ 'ਚ ਜੀਤਨ ਉਥੇ ਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਗੋਵਰਧਨ ਨੂੰ ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਘਰ ਅੰਦਰ ਲੈ ਗਿਆ ਕਿ ਉਹ ਉਸਨੂੰ ਗੰਨਾ ਦੇ ਦੇਵੇਗਾ। ਰਾਮਜੀ ਲਾਲ ਮੁਲਜ਼ਮ ਵੀ ਉਸ ਸਮੇਂ ਜੀਤਨ ਦੇ ਘਰ ਮੌਜੂਦ ਸੀ, ਗੋਪੀ, ਚੁੰਨੀ ਅਤੇ ਚਾਵਲੀ (ਪੀ. ਡਬਲਯੂ.) ਨੇ ਜੀਤਨ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਗੋਵਰਧਨ ਨੂੰ ਘਰ ਅੰਦਰ ਲਿਜਾਂਦਿਆਂ ਦੇਖਿਆ। ਬਦਾਮੋ ਦੁਪਹਿਰ ਨੂੰ ਬਾਲਣ-ਲੱਕੜੀ ਇਕੱਠੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜੰਗਲ ਤੋਂ ਵਾਪਸ ਪਰਤਿਆ ਤਾਂ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਗੋਵਰਧਨ ਮ੍ਰਿਤਕ ਗਾਇਬ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਦਾਨਾ ਖੇਤਾਂ ਤੋਂ ਵਾਪਸ ਆਇਆ ਤਾਂ ਬਦਾਮੋ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਗੋਵਰਧਨ ਲਾਪਤਾ ਹੈ। ਦਾਨਾ ਫਿਰ ਗੋਵਰਧਨ ਦੀ ਭਾਲ ਵਿਚ ਨਿਕਲਿਆ ਅਤੇ ਗੋਪੀ ਅਤੇ ਚੁੰਨੀ (ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.) ਦੁਆਰਾ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜੀਤਨ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਗੋਵਰਧਨ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਘਰ ਲੈ ਜਾਂਦੇ ਦੇਖਿਆ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਰਾਮਜੀ ਲਾਲ ਉਸ ਘਰ ਵਿਚ ਖੜ੍ਹਾ ਸੀ। ਦਾਨਾ ਅਤੇ ਬਦਾਮੋ ਫਿਰ ਜੀਤਨ ਦੇ ਘਰ ਗਏ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਕੀ ਉਹ ਗੋਪੀ ਅਤੇ ਚੁੰਨੀ (ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.) ਦੁਆਰਾ ਦੱਸੇ ਅਨੁਸਾਰ ਗੋਵਰਧਨ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਘਰ ਵਿੱਚ ਲੈ ਗਈ ਹੈ। ਪਰ ਜੀਤਨ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਉਹ ਗੋਵਰਧਨ ਦੇ ਠਿਕਾਣੇ ਬਾਰੇ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੀ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦਾਨਾ ਮੁਲਜ਼ਮ ਰਾਮਜੀ ਲਾਲ ਦੇ ਘਰ ਗਿਆ ਪਰ ਉਹ ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਮੌਜੂਦ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਦਾਨਾ ਪਿੰਡ ਦੇ ਸਰਪੰਚ ਕੋਲ ਵੀ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਗੋਵਰਧਨ ਲਾਪਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਇਸ ਬਾਰੇ ਦੋਵਾਂ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ 'ਤੇ ਸ਼ੱਕ ਸੀ। ਹਨੇਰਾ ਬਹੁਤ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ, ਸਰਪੰਚ ਨੇ ਦਾਨਾ ਨੂੰ ਜੀਤਨ ਦੇ ਘਰ 'ਤੇ ਨਜ਼ਰ ਰੱਖਣ ਦੀ ਸਲਾਹ ਦਿੱਤੀ। ਅਗਲੀ ਸਵੇਰ, ਦਾਨਾ ਘਟਨਾ ਵਾਲੀ ਥਾਂ ਤੋਂ ਸੋਲਾਂ ਮੀਲ ਦੀ ਦੂਰੀ 'ਤੇ ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਫਤਿਹਾਬਾਦ ਗਿਆ, ਅਤੇ ਉਥੇ ਸਵੇਰੇ 11 ਵਜੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀ ਪੀ.ਏ, ਭਾਰਤੀ ਦੰਡਾਵਲੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 364 ਦੇ ਤਹਿਤ ਮਾਮਲਾ ਦਰਜ ਕਰਾਇਆ, ਦਯਾ ਚੰਦ (PW 13)।

ਸਬ-ਇੰਸਪੈਕਟਰ, ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦਾਨਾ ਦੇ ਨਾਲ ਪਿੰਡ ਪਿਲੀਮੰਦੇਰੀ ਗਿਆ, ਅਤੇ ਸ਼ੰਕਰ ਸਰਪੰਚ, ਗਣਪਤ, ਮੁਖਮ ਅਤੇ ਦਾਨਾ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਵਿੱਚ ਸਬ-ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਨੇ ਦੋਸ਼ੀ ਜੀਤਨ ਤੋਂ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕੀਤੀ। ਜੀਤਨ ਨੇ ਫਿਰ ਖੁਲਾਸਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਸਨੇ ਅਤੇ ਰਾਮਜੀ ਲਾਲ ਨੇ ਗੋਵਰਧਨ ਦੀ ਲਾਸ਼ ਨੂੰ ਉਸਦੇ ਘਰ ਦੇ ਵਿਹੜੇ ਵਿੱਚ ਉਸਦੇ ਮੂੰਹ ਵਿੱਚ

ਕੱਪੜੇ ਦਾ ਇੱਕ ਟੁਕੜਾ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਗਲੇ ਵਿੱਚ ਕੱਪੜੇ ਦਾ ਇੱਕ ਟੁਕੜਾ ਪਾ ਕੇ ਦਫਨਾਇਆ ਸੀ। ਉਸ ਦੇ ਬਿਆਨ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀ ਪੀਸੀ ਦੁਆਰਾ ਰਿਕਾਰਡ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ. ਸਬ-ਇੰਸਪੈਕਟਰ. ਜੀਤਨ ਨੇ ਫਿਰ ਗੋਵਰਧਨ ਦੀ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇਹ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕੱਢਿਆ ਉਸਦੇ ਘਰ ਦਾ ਵਿਹੜਾ। ਗੋਵਰਧਨ ਦਾ ਮੂੰਹ ਕੱਪੜੇ ਦੇ ਟੁਕੜੇ ਨਾਲ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਗਲੇ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਮਰੋੜੇ ਕੱਪੜੇ ਦੀ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀ ਪੀ. 2 ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਰਿਕਵਰੀ ਮੀਮੋ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀ PD, ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਕਾਸੀ ਐਗਜ਼ੀਬਿਟ ਪੀ.1 ਨੂੰ ਬਰਾਮਦਗੀ ਵਾਲੀ ਥਾਂ ਦੇ ਕੋਲ ਪਿਆ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿਚ ਲੈ ਲਿਆ ਗਿਆ। ਸਬ-ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਨੇ ਜਾਂਚ ਰਿਪੋਰਟ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਿਤ ਪੀ.ਐੱਫ. ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਲਾਸ਼ ਨੂੰ ਪੋਸਟਮਾਰਟਮ ਲਈ ਹਿਸਾਰ ਦੇ ਮੁਰਦਾਘਰ ਵਿੱਚ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ, ਜਿੱਥੇ 10 ਫਰਵਰੀ, 1963 ਨੂੰ ਸਿਵਲ ਸਰਜਨ ਡਾ: ਹੇਮ ਚੰਦ ਦੁਆਰਾ ਪੋਸਟਮਾਰਟਮ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਸ਼ਾਮ 5 ਵਜੇ ਡਾਕਟਰ ਨੂੰ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੀ ਗਰਦਨ, ਖੱਬੇ ਗਲੂ ਅਤੇ ਬੁੱਲ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਕੁਝ ਸੱਟਾਂ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਮਿਲੇ ਹਨ, ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਉਸ ਦੀ ਛਾਤੀ 'ਤੇ ਦੋ ਸੱਟਾਂ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਹਨ। ਡਾਕਟਰ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਅਨੁਸਾਰ ਮੌਤ ਗਲਾ ਘੁੱਟਣ ਨਾਲ ਹੋਈ ਸੀ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਦੋਸ਼ੀ ਰਾਮਜੀ ਲਾਲ ਨੂੰ 11 ਫਰਵਰੀ 1963 ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੋਵਾਂ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਦਾ ਚਲਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਦੌਰਾਨ ਦੋਵਾਂ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਹਰੇਕ ਨੇ ਫੌਜਦਾਰੀ ਜਾਬਤਾ ਸੰਘਤਾ ਦੀ ਧਾਰਾ 342 ਦੇ ਤਹਿਤ ਆਪਣੇ ਬਿਆਨਾਂ ਵਿੱਚ ਦਰਖਾਸਤ ਦੇਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਦੋਸ਼ੀ ਜੀਤਨ ਨੇ ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਸ ਦਾ ਰਾਮਜੀ ਲਾਲ ਨਾਲ ਕੋਈ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਸਬੰਧ ਸੀ ਜਾਂ ਬਦਮੇ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਨੇੜਤਾ 'ਤੇ ਇਤਰਾਜ਼ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਜੀਤਨ ਨੇ ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਵੀ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ ਕਿ ਗੋਵਰਧਨ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਅੰਦਰ ਲਿਜਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਜਾਂ ਕੋਈ ਬਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਦੇ ਵਿਹੜੇ ਵਿੱਚੋਂ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੀ ਲਾਸ਼ ਬਰਾਮਦ ਹੋਈ ਸੀ। ਜੀਤਨ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਉਹ ਇਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਇੱਕ ਗਰੀਬ ਵਿਧਵਾ ਸੀ, ਰਾਮਜੀ ਲਾਲ ਨੇ ਆਪਣੇ ਬਿਆਨ ਵਿੱਚ ਇਸਤਰਾਜ਼ਾ ਦੇ ਸਾਰੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਨਕਾਰ ਦਿੱਤਾ। ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸਬੂਤ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਇਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਗੋਵਰਧਨ ਦੀ ਮੌਤ ਗਲਾ ਘੁੱਟ ਕੇ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਹ ਗੱਲ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੀ ਲਾਸ਼ ਦਾ ਪੋਸਟਮਾਰਟਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ

ਡਾਕਟਰ ਹੇਮ ਚੰਦੀ ਦੇ ਬਿਆਨਾਂ ਤੋਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ। ਵਕੀਲ ਮੁਕੱਦਮਾ, ਕਿ ਇਹ ਜੀਤਨ ਦੋਸ਼ੀ ਸੀ ਜੋ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੀ ਮੌਤ ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਲਾਸ਼ ਨੂੰ ਗਾਇਬ ਕਰਨ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਸੀ। ਮੇਰੇ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ, ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਥਾਪਿਤ। ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਚਾਵਲੀ (ਪੀਡਬਲਯੂ 4), ਗੋਪੀ (ਪੀਡਬਲਯੂ 9) ਅਤੇ ਚੁੰਨੀ (ਪੀਡਬਲਯੂ 10) ਦੇ ਸਬੂਤ ਹਨ ਕਿ ਘਟਨਾ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਦੁਪਹਿਰ 12 ਜਾਂ 1 ਵਜੇ ਦੇ ਕਰੀਬ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦੋਸ਼ੀ ਜੀਤਨ ਨੂੰ ਗੋਵਰਧਨ ਨੂੰ ਉਸਦੇ ਘਰ ਅੰਦਰ ਲਿਜਾਂਦੇ ਦੇਖਿਆ। ਫਿਰ ਕਾਮੀ (ਪੀਡਬਲਯੂ 8) ਦਾ ਸਬੂਤ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਮ੍ਰਿਤਕ ਖੇਡ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਉਸੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਲਈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਤੋਂ ਇਹ ਵੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੂੰ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ। ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਐਸ.ਆਈ. ਦਯਾ ਨੰਦ (ਪ. ਡਬਲਿਊ. 13), ਦਾਨਾ (ਪੀ. ਡਬਲਿਊ. 2), ਗੁਰਤਪਤ, ਮੈਂਬਰ, ਪੰਚਾਇਤ (ਪ. ਡਬਲਿਊ. 11) ਅਤੇ ਮੁਖ ਰਾਮ, ਮੈਂਬਰ, ਪੰਚਾਇਤ (ਪ. ਡਬਲਿਊ. 12) ਦੇ ਹੋਰ ਸਬੂਤ ਹਨ ਕਿ ਦਾਨਾ ਨੇ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਸੂਚਨਾ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਪੁਲਿਸ, SI ਦਯਾ ਨੰਦ ਨੇ ਦੋਸ਼ੀ ਜੀਤਨ ਤੋਂ ਉਸਦੇ ਘਰ ਜਾ ਕੇ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੋਸ਼ੀ ਜੀਤਨ ਨੇ ਮ੍ਰਿਤਕਾ ਦੀ ਲਾਸ਼ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਦੇ ਵਿਹੜੇ 'ਚ ਦਫਨਾਉਣ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਉਸ ਦੇ ਮੂੰਹ 'ਚ ਕੱਪੜੇ ਦਾ ਇੱਕ ਟੁਕੜਾ ਅਤੇ ਗਲੇ 'ਚ ਦੂਸਰਾ ਕੱਪੜਾ ਬੰਨ੍ਹ ਦਿੱਤਾ। ਫਿਰ ਉਪਰੋਕਤ ਕਥਨ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਉਸ ਵਿਹੜੇ ਵਿੱਚੋਂ ਲਾਸ਼ ਦੀ ਉਸੇ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ ਬਰਾਮਦਗੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਅਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਠੋਸ ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ ਦਿਖਦਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਇਰਾਦੇ ਬਾਰੇ ਬਦਾਮੇ (ਪੀਡਬਲਯੂ) ਦੇ ਸਬੂਤ ਹਨ। ਬਦਾਮੇ ਅਨੁਸਾਰ ਉਸ ਨੇ ਦੋਸ਼ੀ ਰਾਮਜੀ ਲਾਲ ਦੇ ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਆਉਣ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਉਪਰੋਕਤ ਸਬੂਤ, ਜੀਤਨ ਦੁਆਰਾ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਾਬਕਾ ਯੋਜਨਾ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਦੇ ਨਾਲ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੀ ਲਾਸ਼, ਜਿਸਦਾ ਗਲਾ ਘੁੱਟਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਦੇ ਵਿਹੜੇ ਵਿੱਚ ਦਫਨਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਉਹ ਉਸਨੂੰ ਉੱਥੇ ਲੈ ਗਈ ਸੀ, ਮੇਰੇ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ, ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ ਤੇ ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੀਤਨ ਦੋਸ਼ੀ ਗੋਵਰਧਨ ਦੀ ਮੌਤ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣ ਗਿਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਲਾਸ਼ ਨੂੰ ਗਾਇਬ ਕਰਨ ਲਈ ਵੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਸੀ।

ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਰਾਮਜੀ ਲਾਲ ਮੁਲਜ਼ਮ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਚਾਵਲੀ, ਗੋਪੀ ਅਤੇ ਚੁੰਨੀ

(ਪੀ. ਡਬਲਯੂ.) ਦੇ ਸਬੂਤ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਜੀਤਨ ਦੇ ਘਰ ਮੌਜੂਦ ਸੀ ਜਦੋਂ ਉਹ ਗੋਵਰਧਨ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਘਰ ਅੰਦਰ ਲੈ ਕੇ ਗਈ ਸੀ, ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਉੱਥੇ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਕੋਈ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਰਾਮਜੀ ਲਾਲ ਕਿੰਨੀ ਦੇਰ ਬਾਅਦ ਉਸ ਘਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਆਇਆ ਸੀ। ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਇਹ ਯਕੀਨ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਜਦੋਂ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦਾ ਗਲਾ ਘੁੱਟ ਕੇ ਕਤਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਤਾਂ ਰਾਮਜੀ ਲਾਲ ਘਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੀ ਮੌਜੂਦ ਸੀ। ਦੂਸਰਾ ਸਬੂਤ ਜਿਸ 'ਤੇ ਵਿਦਵਾਨ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ ਨੇ ਰਾਮਜੀ ਲਾਲ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਭਰੋਸਾ ਰੱਖਿਆ ਹੈ, ਉਹ ਜੀਤਨ ਦਾ ਬਿਆਨ ਹੈ ਕਿ ਉਸਨੇ ਅਤੇ ਰਾਮਜੀ ਲਾਲ ਨੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੀ ਲਾਸ਼ ਨੂੰ ਵਿਹੜੇ ਵਿੱਚ ਦਫਨਾਇਆ ਸੀ। ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਜੀਤਨ ਦੇ ਬਿਆਨ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ ਕਿ ਰਾਮਜੀ ਲਾਲ ਨੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇਹ ਨੂੰ ਦਫਨਾਉਣ ਵਿੱਚ ਜੀਤਨ ਦੇ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਮੇਰਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ ਬਿਆਨ ਦਾ ਇਹ ਹਿੱਸਾ ਰਾਮਜੀ ਲਾਲ ਵਿਰੁੱਧ ਐਵੀਡੈਂਸ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 27 ਅਧੀਨ ਮੰਨਣਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਵਿਦਿਆਲੇ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ ਨੇ ਇਸ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਣ ਲਈ ਕਿ ਜੀਤਨ ਦੇ ਖੁਲਾਸੇ ਬਿਆਨ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਰਾਮਜੀ ਲਾਲ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਵੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਨੇ ਅਥੱਪਾ ਗੌਡਨ ਬਨਾਮ ਸਮਰਾਟ (1) ਦੇ ਫੁੱਲ ਬੈਚ ਦੇ ਕੇਸ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਦ

(1) ਕੋਟਾਯਾ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਸਮਰਾਟ (2) ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਿਵੀ ਕੌਂਸਲ ਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲਾਰਡਸ਼ਿਪਾਂ ਦੁਆਰਾ ਓਵਰ-ਸ਼ਾਸਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਵਿਵਹਾਰਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਾਰੇ ਚਾਰਾਂ 'ਤੇ ਇੱਕ ਕੇਸ ਇੱਕ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਚ ਕੇਸ ਹੈ ਜੋ ਮਾਥੁਰ ਧਾਨਾ ਬਨਾਮ ਰਾਜ (3) ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਸਦਾ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹੈੱਡ-ਨੋਟ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ: -

“ਜਿੱਥੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਪੰਚਾਂ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਵਿੱਚ ਬਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਉਸਨੇ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਭਰਾਵਾਂ ਨੇ ਲਾਸ਼ ਨੂੰ ਦਫਨਾਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹ ਇਸ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਲਾਸ਼ ਉਸਦੇ ਖੇਤ ਵਿੱਚੋਂ ਲੱਭੀ ਗਈ ਸੀ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਖੁਦ ਖੁਦਾਈ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਉਹ ਖੁਦ ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ, ਬਿਆਨ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਜਿੱਥੇ ਤੱਕ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਆਪਣੇ ਭਰਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਬਿਆਨ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ।

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਕਲਕੱਤਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਇੱਕ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਚ ਨੇ ਸਤੀਸ਼ ਚੰਦਰ ਸੀਲ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਸਮਰਾਟ (4), ਦਾਸ ਜੇ-, ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਲਿਆ ਸੀ! ਉਹ ਉਦੋਂ ਸੀ ਅਤੇ ਜਿਸ ਨੇ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਲਿਖਿਆ ਸੀ, ਨੇ ਦੱਖਿਆ ਕਿ ਐਵੀਡੈਂਸ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 27 ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਬਿਆਨ ਨੂੰ, ਪੁਲਿਸ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ, ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਸਬੂਤ ਵਜੋਂ ਦੇਣ ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀ। ਇਸ ਲਈ, ਮੇਰਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ ਵਿਦਵਾਨ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ ਨੇ -

ਰਾਮਜੀ ਲਾਲ ਦੇ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਜੀਤਨ ਦੇ ਖੁਲਾਸੇ ਬਿਆਨ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਗਲਤੀ ਕੀਤੀ ਸੀ।

ਇਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਕਿ ਰਿਕਾਰਡ ਵਿਚ ਮੌਜੂਦ ਸਮੱਗਰੀ ਵਿਚ ਰਾਮਜੀ ਲਾਲ ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਮਿਲੀਭੁਗਤ ਬਾਰੇ ਸ਼ੱਕ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਤੈਅ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ੱਕ ਭਾਵੇਂ ਕਿੰਨਾ ਵੀ ਮਜ਼ਬੂਤ ਹੋਵੇ, ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਸਬੂਤ ਦੀ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਲੈ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਲਈ ਰਾਮਜੀ ਲਾਲ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ, ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ, ਰਾਮਜੀ ਲਾਲ ਦੀ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਦਾ ਹਾਂ, ਉਸਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਬਰੀ ਕਰਦਾ ਹਾਂ।

ਰਾਮਜੀ ਲਾਲ ਦੇ ਬਰੀ ਹੋਣ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਭਾਰਤੀ ਦੰਡ ਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 302 ਅਤੇ 201 ਦੇ ਤਹਿਤ ਜੀਤਨ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਬਦਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਵਿਦਵਤਾ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ ਦੁਆਰਾ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਪਹਿਲੀ ਗਿਣਤੀ 'ਤੇ ਉਮਰ ਕੈਦ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਦੀ ਗਿਣਤੀ 'ਤੇ ਪੰਜ ਸਾਲ ਦੀ ਸਖ਼ਤ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਭੁਗਤਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਦੋਵੇਂ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਇੱਕੋ ਸਮੇਂ ਚੱਲਣਗੀਆਂ।

ਡੀਫਲਸੇ, ਸੀਜੇ—ਮੈਂ ਸਹਿਮਤ ਹਾਂ।

ਬੀ. ਆਰ. ਟੀ.

ਡਿਸਕਲੇਮਰ:- ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਰਣਾ ਕੇਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ਾਂ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ, ਨਿਆਂ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ-ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

ਗੁਲਜ਼ੇਬਾ